

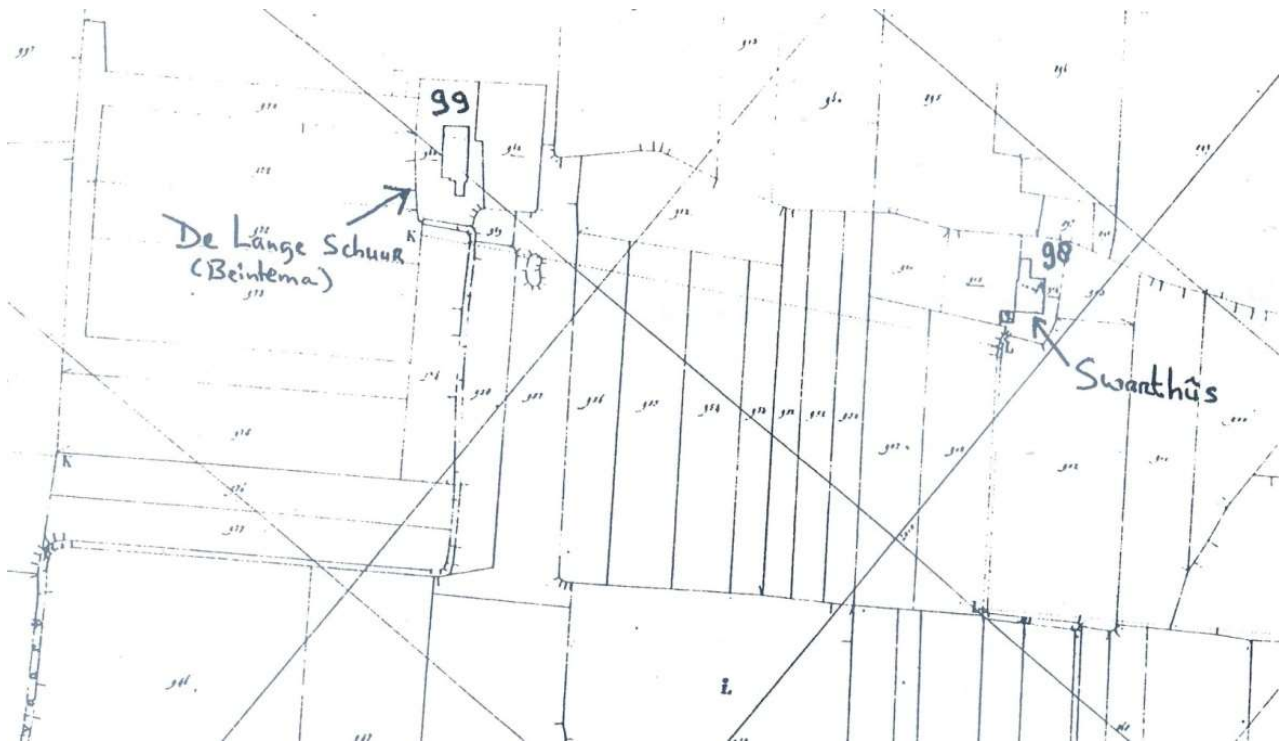
BOELGOED IN 1843 TE MINNERTSGA

In de negentiende eeuw waren rondom Minnertsga vele boeren en gardeniers. In de gemeente Barradeel werden deze gardeniers vaak kooltjers genoemd, zoals dan staat te lezen in de geboorte-, trouw- en overlijdensakten. Twee van hen beëindigden door overlijden hun bedrijf in 1843. Omdat deze uit dezelfde familie kwamen (aangetrouwd) werd besloten om de aankondiging van de veiling van hun inboedel (boereboelgoed) op dezelfde dagen in de Leeuwarder Courant te plaatsen. Het betreft het 'boerereeuw' (boerengereedschap) van boer Jan Sjoukes Vrieswijk en kooltjer Cornelis Sjoerds Bakker. Beiden zijn voorouders van de nu nog in Minnertsga wonende 'Vrieswijken'.

Wie waren zij?

Jan Sjoukes Vrieswijk was geboren rond 1776 te Murmerwoude en in 1804 getrouwd met Romkje Cornelis Veenstra. Rond 1815 verhuist het gezin van Dantumawoude (nu Damwoude) naar Minnertsga en gaan wonen op nummer 99. Hij pacht deze boerderij en de bijbehorende landerijen van grietman (nu burgemeester) Baron Collot d'Escury, die zelf op de state Lyts Hermana aan de noordkant van Minnertsga woont.

Deze boerderij lag ten zuidenwesten van het dorp. Dichter bij het dorp Ried dan bij Minnertsga. Deze hoek werd de Mieden (laag gelegen land) genoemd. In Minnertsga waren 3 toegangswegen naar de verschillende miedens. De boerderij werd in de volksmond ook wel 'De Lange Schuur' genoemd. Het tegenwoordige adres is Wiebe Binnemaleane 2. Jan was landbouwer maar had ook het nodige vee. Het was dus een gemengd bedrijf. Na het overlijden van zijn landheer Collot d'Escury in 1828 houden zijn erfgenamen eerst dit bezit aan. Op 16 mei 1839 sluit Jan een nieuw huurcontract af met de eigenaar, die in Leiden woont. Hij betaalt voor de zathe en landerijen 630 gulden per jaar. Dit lijkt niet veel maar een arbeider verdiende in die tijd ongeveer 7 cent per uur. De tijden waren ook wat slechter dan in 1828 want toen betaalde hij voor huur 740 gulden per jaar. Op onderstaand kaartje is te zien, waar Jan Sjoukes boerde en woonde.

Deel situatie 1832 in de zuidwesthoek van Minnertsga te weten De Lange Schuur (99), bewoond door Jan Sjoukes Vrieswijk en vrouw Romkje van 1815 tot mei 1843. In verhouding met het woonhuis (achter) was de schuur groot. De meeste grond achter hun zathe bestond uit bouwland. Achter hun hiem (erf) liep een opvaart richting Wiid (en dorp Ried). Rechts van de opvaart was een stuk greidland (perceel met ven).

Verkoop van eene Zathe en Landen
ONDER MINNERTSGA.

De Notaris J. C. KUTSCH, te Leeuwarden, zal, op Zaterdag den 10 Julij 1841 finaal, des namiddags ten 2 ure precies, ten huize van Fokke Stevens Feenstra, te Minnertsga, verkoopen:

Eene uitmuntende ZATHE en LANDEN, staande en gelegen onder Minnertsga, bij Jan Sjoukes Vrieswijk in gebruik; Petri en den 12 Mei 1843 te aanvaarden; groot volgens Kadaster 38 bunder 51 roede 20 el Bouw- en Weidlanden, benevens een stuk WEIDLAND groot 1 bunder 18 roede 20 el, gelegen aldaar, bij Pieter Klazes Hogendijk in gebruik; Petri 1843 te aanvaarden, en zulks in perceelen, bij de Billetten breeder omschreven.

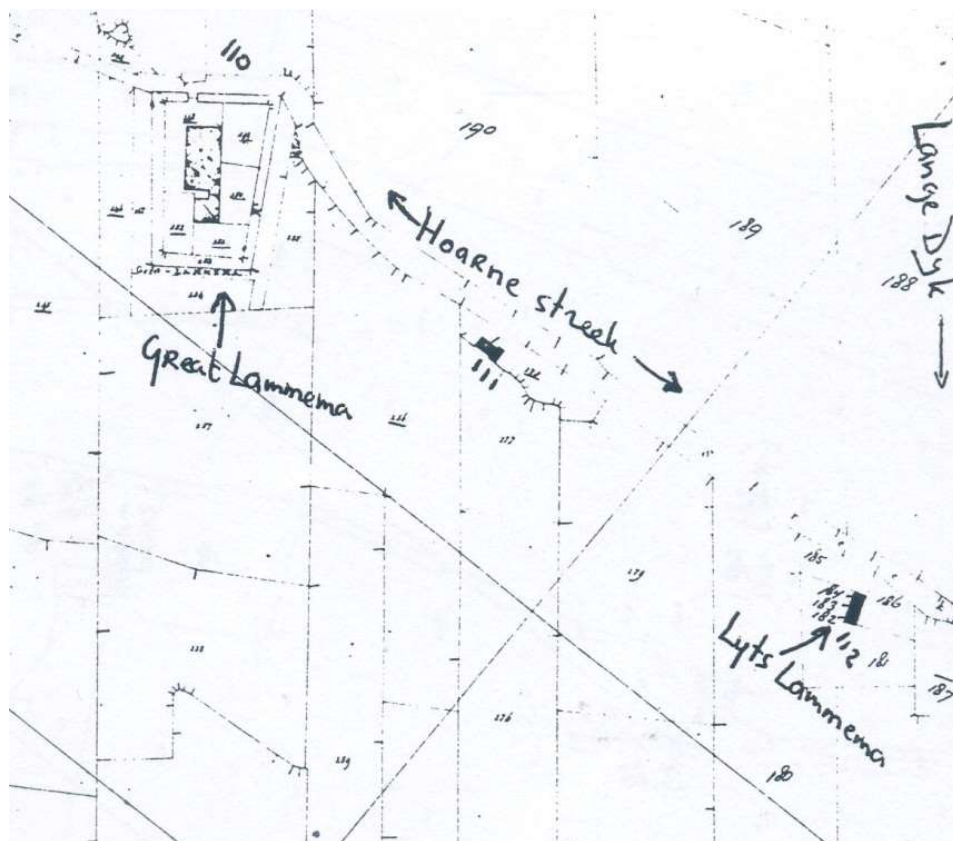
Waarop geboden is als volgt:

Op het 1ste Perceel . . . f 778,00	Op het 15de Perceel . . . f 765,00
	— 16de — . . . - 352,75

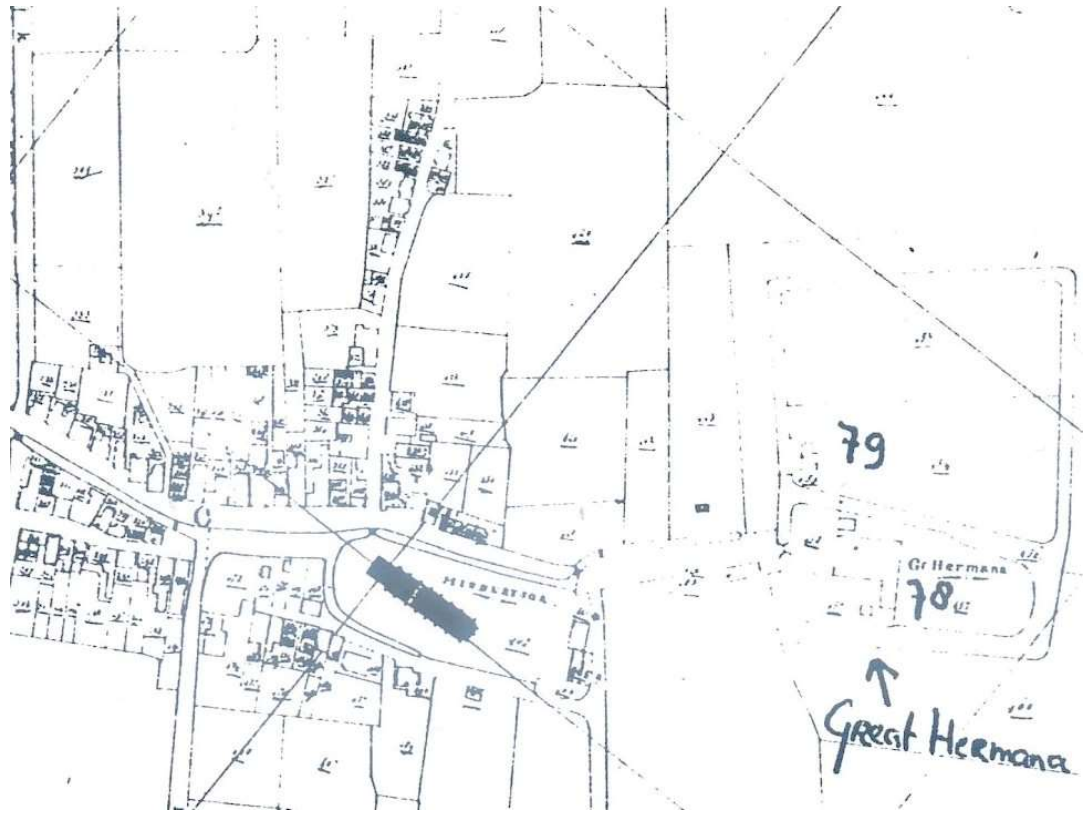
In juli 1841 ging het eigendom over in andere handen maar werd nog verhuurd tot 12 mei 1843 aan Vrieswijk (later weduwe Romkje). Hierin is de grootte van de percelen te zien. Een bunder is ongeveer 1 hectare (10000m²). Een roede (grote) is 33 m². Het wisselde nogal per streek.

Boer Jan Sjoukes overlijdt in augustus 1842, 66 jaar. Zijn vrouw zet de boerderij voort tot het huurcontract afloopt in mei 1843 en haar boel verkocht wordt. Hierna komt boer Thomas de Groot uit Marrum hier te wonen. Dit gezin had genoeg hulp want ze kregen 14 kinderen.

Cornelis Sjoerds Bakker is geboren rond 1767 te Minnertsgea als zoon van Sjoerd Hessels en Trijntje Pieters. Hij trouwt met Dieuwke Pieters. Ze krijgen 8 kinderen, waaronder Dieuwke, die geboren is op 23 september 1807 te Minnertsgea en in 1835 dus trouwt met Cornelis Vrieswijk. Haar vader Cornelis is kooltjer te Minnertsgea. Hun gardeniershuis had als nummer 111 en stond op de plek, die ligt tussen Groot Lammema en Lyts Lammema aan de Hoarnestreek (in de volksmond rond Minnertsgea Hounestreek genoemd), ten noorden van Minnertsgea. Het adres is tegenwoordig Hoarnestreek nummer 7. Ook hij huurde dit pand.

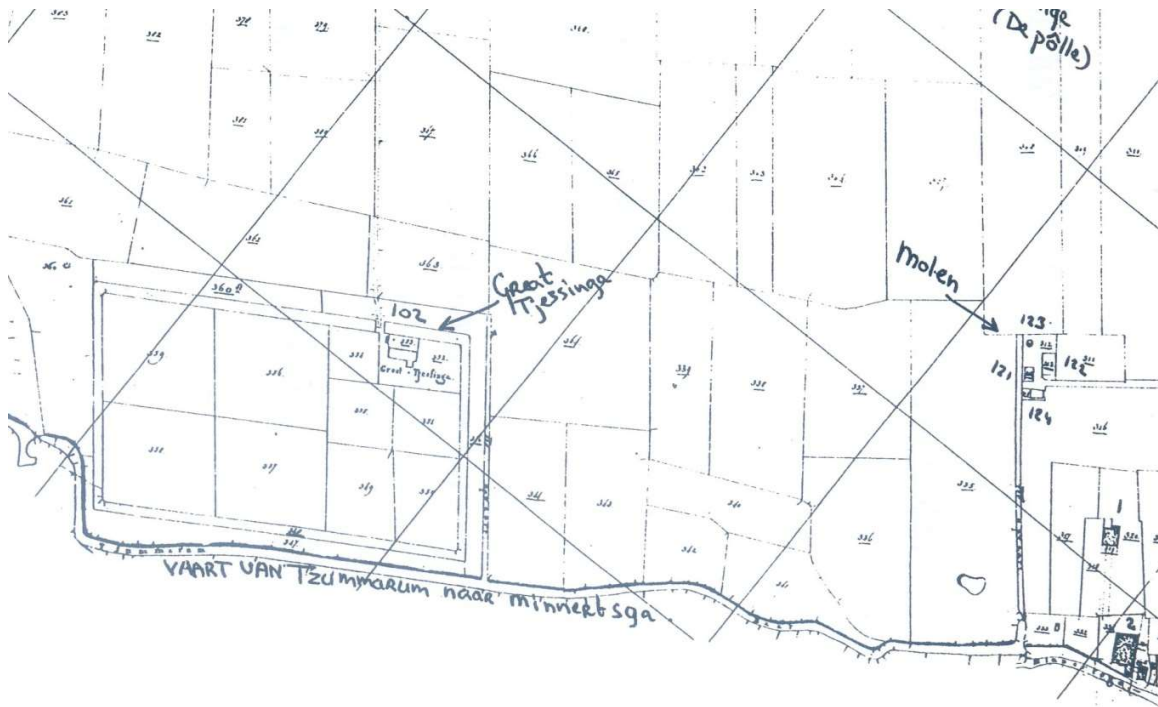

Toch was hij niet onbemiddeld want in 1832 (kadaster) was hij in het bezit van 3 stukken landbouwgrond. Zijn moestuin van 4510 m² (anderhalve pondemaat) lag tussen, wat later it Greidsje werd genoemd en de huizen van de Hegebuorren.

Middenboven was de moestuin van kooltjer Cornelis Bakker (nr 397), links van de Hegebuorren. Deel situatie uit mijn boek Gebouwen in en rond Minnertsga voor 1850. Cornelis moest over de Langedyk (links) om bij zijn land te komen.

De andere 2 stukken bouwland lagen vlakbij Great Tjessinga, naast elkaar. De grootte bedroeg elk ongeveer 3 pondemaat (10000 m²). Op deze plek zou rond 1900 de rails komen te liggen van het het Lokaalspoor.

De nummers 365 en 366 waren de 2 percelen bouwland van Cornelis Bakker. Om hier te komen ging hij eerst deels over de Langedyk, dan over de Hearewei tot de boerderij Lyts Tjessinga, van hier liep en loopt een pad richting Great Tjessinga en zijn land.

Zijn werkgebied lag dus niet vlakbij zijn woonstee, maar dat was in die tijd heel gewoon. Dit in tegenstelling tot de schoonvader van zijn dochter Dieuwke, die de landerijen nabij zijn boerderij had. In 1830 woonden Cornelis en zijn vrouw Dieuwke al in dit huis. Zijn vrouw Dieuwke Pieters overlijdt op 12 november 1840, 69 jaar. Cornelis overlijdt drie jaar later op 25 februari 1843 in zijn huis op nummer 111. Hij is dan 76 jaar. Na het boelgoed komt (of blijft) zijn zoon Johannes hier wonen. Hij koopt later wel het huis en is ook kooltjer. Johannes trouwt in mei 1848 met zijn buur(t)meisje Neeltje Jelts Kuipers, die op Jeltspleats (Eksterlust) woont, even meer naar het oosten gelegen.

Na het overlijden van Jan Sjoukes Vrieswijk en Cornelis Sjoerds Bakker plaatst de familie tegelijk enige keren deze aankondiging van het boelgoed in de Leeuwarder Courant.

2°. Op Donderdag den 13 April 1843, des morgens ten 9 ure, ten huize van de Weduwe Jan Sjouke **Vrieswijk**, op de Mieden te Minnertsma:

Een best BOEREREEUW en BESLAG, bestaande in 14 melke, kalve en vare Koeijen, 2 Hokkelingen, 5 Paarden waaronder 1 beste vierjarige Vos, 1 Chais, 3 beslagene Hooiwagens, 3 Aardkarren, 2 Ploegen, 4 Eggen, 1 Eggesleep, 1 Landrol, 1 Mondbord, 1 Wynne, 1 Snijbank, 2 Balkladders, 1 Tijme en Touw, 1 Tjenne met koperen hoep, 2 Molkenvaten, koperen en houten Emmers, 11 Koekettingen en Klaauwen, Kret en Mestplanken; voorts Paardetuig, Harken, Vorken, Touwwerk, Handgereedschap, en eindelijk 1 Kabinet, Schotelbank, en hergeen ten dage gemeld meer te voorschijn zal worden gebragt.

3°. Op Zaterdag den 15 April 1843, des morgens ten 10 ure, ten sterfhuize van Cornelis Sjoerds Bakker, te Minnertsma:

Eenig BOEREREEUW, als: 2 Paarden, 1 Hooiwagen, 1 Bolderwagen, 1 Aardkar, 1 Ploeg, 1 Eg, 1 Chaisgereid en Paardetuig, 1 Roepel met bank, 2 Braken en verdere Kooltjersgereedschappen; benevens MEUBELen en HUISGERADEN, als: 1 Kabinet, 1 Kasje, 2 Kisten, 1 Hoekbuffet, 1 Klok, 3 Bedden met toebehooren, Tafels, Stoelen, Spiegel, Koper, Tin, Ijzer, Glas en Aardewerk, en wat meer gevelid zal worden.

Op de Hornlegers noch in de Schuren zullen geene Koekdisschen of Koekblokken geplaatst mogen worden.

Verklaring:

Boerereeuw: Boerengereedschap of rijtuig. In dit geval gereedschap want het rijtuig wordt apart genoemd (chais).

Hokkeling: éénjarig rund (koe)

Chais: sjees, soort koets.

Landrol: zware rol om grond plat te maken, na het eggen en inzaaien.

Mondbord?

Wynne: Wanmolen: een molen om de graankorrels, kaf en onkruidzaden te scheiden. De lucht werd verkregen door een schoepenrad, dat met een handzwengel werd rondgedraaid in een verticale trommel zodat een luchtstroom ontstond en het kaf werd weggeblazen en het graan in een voorraadbak viel.

Snijbank: zie roepel met bank (?)

Balkladders: ladder om op de zolder te komen.

Tijme (?) en touw:

Tjenne met koperen hoep: zeef?

Kret: mestgierkruiwagen. Kretplank: plank om de mest op de gierbult te kruien.

Schotelbank?

Bolderwagen: twee-assige kar met menskracht voortgedreven. Voor een kooltjer wel makkelijk.

Roepel met bank: Roepel is Fries voor repel. Het vlas werd door de vlaskam getrokken om zo de zaadknop van de steel te scheiden. Dit gebeurde op de speciale bank.

Braken: gereedschap om het vlas te braken. Dit werd vooral in de winterperiode gedaan in een zogenaamd braakhok. Het was door het vele stof ongezond werk maar in die tijd moest je blij zijn om werk te hebben in die periode, voor het onderhoud van je gezin.

Hornleger: de grond, waarop een stemgerechtigde boerderij stond. Men had stemrecht als je een hornleger bezat. Zelfs al was de boerderij afgebroken, dan had je nog stemrecht. In die tijd dus wel gewild.

Hieronder enige schetsen uit het oude leven op het land en uit het boerenbedrijf. Ze komen uit het boek "Van de Mond der Oude Middelzee", geschreven door K.J. van den Akker, geboren te Wier en lang boer te Berltsum (geb. 1 maart 1864 – overleden 22 oktober 1943). De schetsen zijn van de bekende schilder en tekenaar Ids Wiersma.

Het vlastrekken gebeurde zowel in dagloon als wel in aangenomen werk. De vrouwen deden vaak niet voor de mannen onder. Het was een speciale techniek om dit goed onder de knie te krijgen.

Arbeiders aan het repelen, zittend op een zg. snijplank met repel en daaronder het roepelkleed. Vrouwen zorgden voor de toevoer van het vlas

Op de achtergrond (rechts) is te zien hoe het gerepelde vlas aan een lange rij, in horizontale richting liggende schoven, is opgestapeld. Met de wagen werden de schoven naar de rootplaats gereden, meest een flinke sloot of opvaart, die vooraf van waterplanten behoorlijk gereinigd werd. In het water moest het vlas eerst beginnen te rotten, maar ook niet te lang.

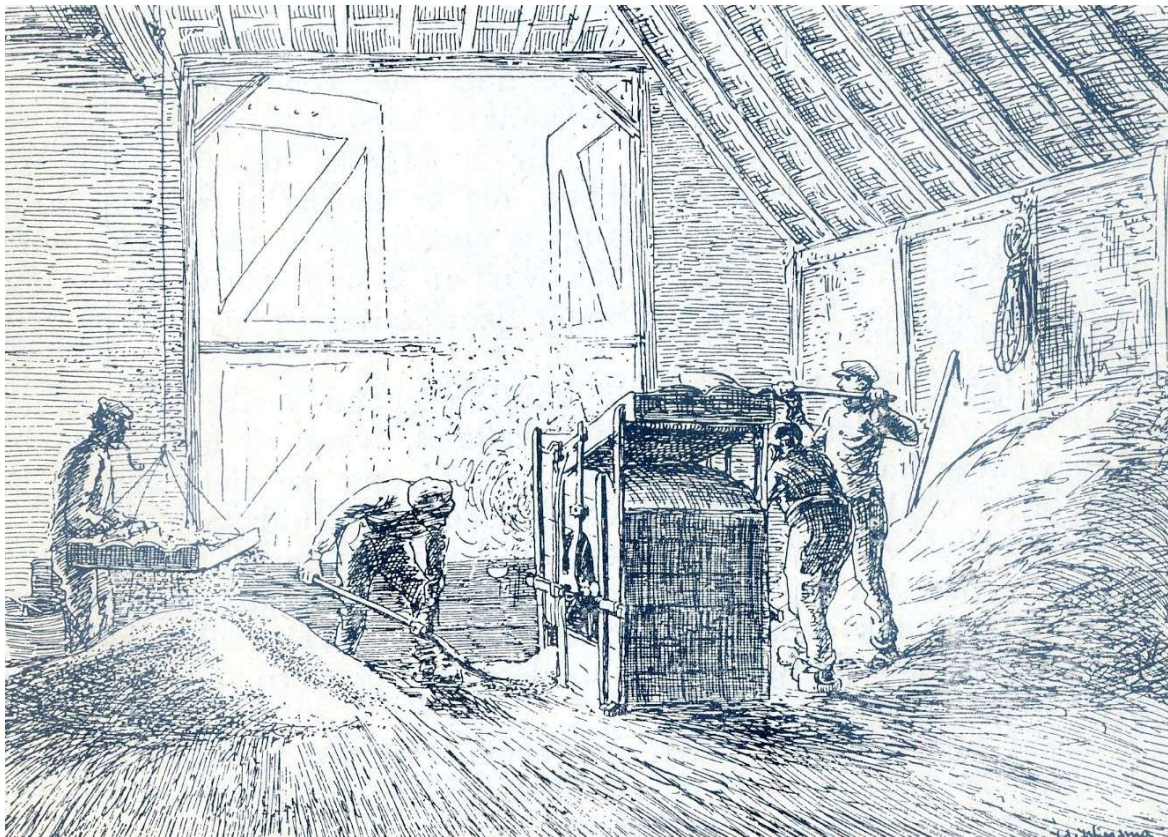
In de winterperiode werd het vlas gebrakt in een donker en stoffig braakhok.

Binnenhalen van de aardappeloogst.

Het dorsen van het graan met als hoofddoel: het scheiden van het zaad van het stro. Dit gebeurde veelal met behulp van vlegels.

Zuiveren van het kaf en de graankorrels. Deze zuivering had plaats dmv 'wynjen' en 'siljen' (bewerking met wine (= wanmolen), en een sou (= zeef), zie ook beschrijving in advertentie.

Tekening van Great Lammema aan de Hoarnestreek in Minnertsga, voor de brand in 1947. Kooitje Cornelis Sjoerds Bakker woonde ten oosten hiervan.

Dooitze Zwart, Leeuwarden, 19 oktober 2021